

također bave temom misije i svjedočenja u suvremenom svijetu. Tako Norbert Hintersteiner u tekstu pod naslovom *Od svjetske misije do međureligijske svjedočenja: Istraživanje suvremenih misioloških očekivanja* istražuje tzv. načelo prevođenja u kontekstu neeuropskih i nekršćanskih društava kao i s njime povezani nastanak kontekstualnih i neeuropskih teologija. Pritom autor na poseban način propituje mogućnosti misiologije kao međukulturalne i komparativne teologije kao i implikacije koje bi ovakvo shvaćanje moglo imati po univerzalnost i jedinstvenost kršćanske poruke. Svojevrsnu nadopunu ovom razmatranju predstavlja članak Petera Admiranda *Misija u remisiji: Misija i međureligijski dijalog u postmodernom, postkolonijalnom dobu*. Polazeći od pitanja "je li misija do sada bila rak u kršćanstvu ili je kršćanska misija zaražena rakom", autor se u daljnjem tekstu kritički osvrće na tradicionalno kršćansko poimanje misije proglašavajući ga nekom vrstom smrtonosne bolesti koja prije svega "proždire kršćane kad god umanjuju vrijednost stavova, kulture, jezika i vjerovanja Drugog". Mogućnost ozdravljenja od ove bolesti nalazi se u opredjeljenju i prihvaćanju pet opcija: siromaštva, religijskog pluralizma, postmoderne, postkolonijalizma i oprosta. Za razliku od prethodnih tekstova, članak Maureen Junker-Kenny *Svjedočenje ili uzajamno prevođenje? Religija i zahtjevi uma* bavi se religijskim svjedočenjem u kontekstu građanskog prostora. U njemu se pitanje prisutnosti religije u javnoj sferi propituje sa stajališta dva različita filozofska pristupa političkoj etici koje su razvili John Rawls i Jürgen Habermas. Nakon filozofske kritičke analize, autorka tekst zaključuje teološkom ocjenom Habermasovog mišljenja. Posljednji članak u ovom broju *Conciliuma* nosi naslov *Novi magistarski program u interkulturalnoj teologiji i međureligijskim studijima u Irskoj školi ekumenizma (Irish School of Ecumenism – ISE) pri Trinity Collegeu u Dublinu*. U njemu Andrew Pierce govori o aktivnostima spomenute škole u artikuliranju pitanja nastalih pomakom od ekumenizma prema interkulturalnoj teologiji i međureligijskim studijima. I na koncu, kao informativni dodatak šestom broju, doneseni su naslovi dosadašnjih suvremenih teoloških izdanja izdavačkih kuća *Ex libris* i *Synopsis* s njihovim sažetkom i kratkom biografijom autora.

Zaključno još jednom možemo ponoviti da je svojom tematskom aktualnošću i ovaj broj *Conciliuma* itekako opravdao svoje

izlaženje na hrvatskom jeziku te poboljšao krvnu sliku domaćih teoloških izdanja. Stoga bi se bez ikakva pretjerivanja na njega mogla primijeniti slika odškrinutog prozora kroz koji ulazi misaoni svježi zrak u ustajalu atmosferu nacionalizma i vjerske nesnošljivosti koja već godinama guši ljude na ovim nesretnim balkanskim prostorima.

Miroslav JUREŠIĆ

KNJIGA O ŠAH ABBASU

ŠAH ABBAS: OKRUTNI KRALJ KOJI JE POSTAO IRANSKA LEGENDA (SHAH ABBAS: THE RUTHLESS KING WHO BECAME AN IRANIAN LEGEND), DAVID BLOW, LONDON, I.B. TAURIS, 2009, ST.274.

David Blow-ov *Šah Abbas* je zanimljiva biografija jednog od vjerovatno najpoznatijih iranskih vladara. Šah Abbas je bio okrutni vladar koji je naslijedio kolapsirajuću šesnaesto-stoljetnu iransku imperiju, pregaženu Osmanlijama i Uzbekima, a koji je uspio ne samo da protjera napadače već i da transformiše Iran u jednu zastrašujuću vojnu silu za vrijeme svog života.

On, Šah Abbas je bio jednostavan čovjek koji je jeo i odijevao se skromno, ali se istovremeno pretjerano odavao vinu. Bio je patron umjetnosti, ali i čovjek koji je oslijepio svoje sinove iz bojazni da bi mogli predstavljati opasnost njegovoj vladavini. Propagirao je šiizam u Iranu, ali i uporedno flertovao sa kršćanstvom da bi pridobio naklonost i simpatije Evropljana od kojih je tražio alijansu protiv Osmanlija. Šah Abbas je bio jedna doista kompleksna ličnost.

Ova knjiga je podijeljena na 20 kraćih poglavlja koji se odnose na teme koje pokrivaju ranije šiitske države prije Šah Abbasa, pa do kasnijih Safavida nakon njegove smrti. Većina poglavlja sadrže manje poznate činjenice o šesnaesto-stoljetnom Iranu, kao što je relativno agresivno propagiranje šiizma. Naprimjer, za vrijeme vladavine Šah Ismaila, Abbasovog djeda, kao i za vrijeme vladavine samog Šah Abbasa, male grupe šiitskih fanatika su imale običaj hodati po ulicama noseći sjekire na ramenima i javno proklinjući prvu trojicu halifa Islama, za koje su vjerovali da su uzurpirali mjesto koje je po pravu trebalo pripadati hazreti Aliji. Bilo ko, ko bi čuo te kletve bio je primoran, pod prijetnjom smrću, da izrazi svoje sleganje.

Očigledno je da se Šah Abbas, kao što pokazuje autor, okretao vjeri samo kada mu je to bilo neophodno. Naprimjer, kad se jedanput teško razbolio, bio je tak-

iko uvjeren da je to bila Božija kazna za njegovu sklonost vinu, da je izdao edikt zabranjujući vino. Slijedeće godine kada je ozdravio, odlučio je ukinuti tu istu zabranu. Drugi primjer koji navodi autor je njegovo ponašanje prema kršćanima. Šah Abbas nije smatrao pogrešnim traženje Papine pomoći u ratu protiv Osmanlija. Međutim, kad je jedna gruzijska (kršćanska) vojska žestoko potukla njegovu vojsku od 15.000 vojnika 1616. godine, Šah Abbas je bio toliko razljučen da je naredio svojim trupama da uzvrate udarac i da ne poštede niti jednog gruzijskog vojnika, te da uzmu sve žene i djecu za robove, a potom da opljačkaju svu njihovu imovinu. Ovo je Šah Abbas opravdao Kuranskom naredbom da se ubiju oni koji pripisuju partnere Bogu, koju je Abbas smatrao validnom, jer se odnosi na kršćansku doktrinu svetog trojstva (st.106).

Ostale teme kojim se bavi ova knjiga uključuju iransku diplomatiju sa Zapadnom Evropom i Osmanlijama, safavidsku ekspanziju, razvitak gradova kao što je Isfahan, doba cvjetajuće trgovine, vjersko-političke odnose iranske države, kao i umjetnost i poeziju za vrijeme Šah Abbasa. Jačina ove knjige leži u raznolikosti izvora kojim se koristi autor, uključujući i *Tarih-e Alam-Ara-ye Abbasi* što je zapravo zvanična biografija Šah Abbasa napisana od strane njegovog zvaničnog hronologa Iskender-beg Munšija (c.1560-c.1632), kao i u uporednom pristupu i korištenju iranskih i zapadnih izvora. Među zapadnim izvorima značajni su putopisi evropskih putnika koji su ostavili impresivne narative svojih posjeta kraljevskom dvoru Šah Abbasa. Knjiga je napisana u jednostavnom, tečnom stilu, te iako ju je autor namijenio širem čitalaštvu, ova knjiga će poslužiti mnogim studentima historije i akademskim radnicima.

Harun KARČIĆ

PRIČA O POSLJERATNOM DRUŠTVU

NOVI BOSANSKI MOZAIK: IDENTITETI, SJEĆANJA, I MORALNE TVRDNJE U POSLIJE-RATNOM DRUŠTVU; (THE NEW BOSNIAN MOSAIC: IDENTITIES, MEMORIES AND MORAL CLAIMS IN A POST-WAR SOCIETY); AUTHOR: XAVIER BOUGAREL, ELISSA HELMS, GER DUIJZINGS (EDS.); ASHGATE PUBLISHING, ENGLAND, 2007. STR. 332

Nakon zatišja od nekoliko godina u značajnijoj naučnoj literaturi o Bosni i Hercegovini, izlazak knjige *The New Bosnian Mosaic* ('Novi bosanski mozaik') je svakako dobro došao. Za razliku od mnogih drugih knjiga koje su pokušale odgovoriti na intrigantna i kompleksna pitanja oko raspada